

І.Ф. Аршава, Е.Л. Носенко

iarshava@mail.ru, enosenko2001@mail.ru

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

ПІЗНАВАЛЬНА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК НОВИЙ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ВИМІР ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Оскільки періоди активного розвитку особистості (підлітковий вік, юність) співпадають з періодом здобуття інституціональної освіти, є усі підстави стверджувати, що якість освіти має оцінюватись не тільки в термінах когнітивної компетентності у відповідній галузі знань, але й в термінах досягнень в особистісному розвитку суб'єкта навчання. Адже широко розповсюджений когнітивно-компетентнісний підхід до визначення якісних показників рівня освіченості людини, орієнтований на оцінювання її знань, умінь та навичок у конкретній предметній галузі, на наш погляд, не відповідає вимогам до оцінювання особистісних змін під впливом якісної освіти. Загально визнана необхідність продовження освіти впродовж життя у світлі динамічного переходу від індустріального до інформаційного суспільств й інші виклики сучасного життя визначають необхідність змін критеріїв оцінки якості освіти.

Метою даного повідомлення є обґрунтування доцільності розробки нових особистісно-орієнтованих критеріїв оцінки якості вищої освіти, центральним з яких можна вважати діагностику рівня сформованості «метакогнітивної готовності» суб'єкта навчання до виконання пізнавальних задач. Цей специфічний особистісний феномен автори новітнього довідника з теорій особистості і оцінювання [1] концептуалізують як нову особистісну рису, що формується впродовж здобуття освіти на перетині «особистості і її здібностей», подібно ряду інших особистісних рис цього категоріального статусу, таких, скажімо, як емоційний інтелект.

На підставі емпіричних досліджень, проведених авторами даного повідомлення, було встановлено, що ця динамічна риса особистості може формуватися під час інституціонального навчання, якщо студентів навчають із застосуванням спеціально розроблених матеріалів, які структуровані у такий спосіб, щоб відтворювати в процесі навчання універсальну структуру бази знань експертів різних галузей [2].

Під час організованого у такий спосіб навчання структура знань експерта спочатку екстеріаризується на прикладах спеціально розроблених виконавчих завдань, а потім інтеріаризується у вигляді динамічної риси особисті, яка функціонує як ресурс, що може застосовуватися у нових навчальних контекстах. У нашій монографії [3] проаналізовано специфічні ознаки трьох головних баз знань експертів (будь-якої галузі знань), що

надають уявлення про структуру декларативних, процедуральних і виконавчих знань.

Завдяки запропонованому підходу оцінка якості освіти і встановлення рівнів освіченості набувають ознаки надійного стандарту знань, а досвід набування освіти, організованої у такий спосіб, перетворюється на один із найбільш задовольняючих студентів видів активності. За нашими емпіричними даними при цьому зростають як показники «прочності» засвоєння знань, так і вірогідності їх переносу у нові контексти, якщо користуватись термінами, які традиційно використовуються у практиці оцінювання якості освіти. Проте йдеться не про «перенос знань», а точніше про функціонування у різних контекстах навчання нової риси особистості - «метакогнітивної» готовності до опрацювання нової навчальної інформації подібно експерту галузі. Це є важлива ознака інноваційного впливу якісної освіти на особистість.

Її ефект не обмежується лише підвищенням ефективності засвоєння знань, він призводить до появи у суб'єкта навчання відчуття пізнавальної самоефективності, впевненості у власних особистісних ресурсах, необхідних для успішного навчання, і до задоволеності собою, що сприяє появі суб'єктивного благополуччя. Подібний ефект простежується і в педагогів, які володіють метакогнітивною компетентністю як новою динамічною рисою особистості. Наявність цього новоутворення у поєднанні з вищим за середній рівнем когнітивного інтелекту захищає педагога від емоційного вигорання [4], а студентів – від академічної самоінвалідації (нового психологічного феномену, концептуалізованого нами як неконструктивна проактивна копінг-стратегія [5]). Отже один феномен якісного впливу освіти на особистість стимулює появу ще кількох гуманізуючих особистісних ефектів.

Література.

1. Boyle, G.J., Matthews, G., & Saklofske, D.H. (Eds.) Personality theories and models: an overview. / In Handbook of personality theory and testing: Volume 1: Personality theories and models. - Thousand Oaks, CA: Sage, 2008.
2. Nosenko E. Personality Trait Development Concern – a Key Social Obligation in Providing Institutionalized Education/ E. Nosenko, I. Arshava // International Journal of Sociology Study (IJSS), Vol. 2, 2014. – P. 57-65.
3. Аршава І.Ф. Гуманізуючий потенціал новітніх інформаційних технологій в освіті: моногр. / І.Ф. Аршава, Е.Л. Носенко, М.А. Салюк. – Д.: Вид-во «Акцент», 2013. – 172 с.
4. Грисенко Н.В. Роль позитивних цінностей і властивостей особистості у попередженні емоційного вигорання педагога / Н.В.

Грисенко, Е.Л. Носенко. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2012. – 164 с.

5. Nosenko D. Self-Handicapping as a Coping Strategy: Approaches to Conceptualization/ Nosenko D., Arshava I., Nosenko E. // *Advances in Social Sciences Research Journal*, 1(3), 2014. – P. 157-166.